

אעפ"י שטבילת נידות אינה בפני אנשים והרי טבילת גר צריכה להיות בפני שלשה [יש מתרצים כיון שידוע לכל שטבילה, כאילו עומדים שם שלשה דמי], וגם היתה בלילה – בדיעבד הרי זו גירות (עפ"י תוס' ורא"ש ורש"ל. ומשמע שנקט כתירוץ הנ"ל שכל שידוע לכל די. וכ"כ הרי"ד להלן). ומשמע לפי זה שמשיאים אותה לישראל. וכן כתב ריא"ז.

והרי"ף כתב: לכתחילה אין נוהגים בו מנהג גר ואין משיאים לו בת ישראל עד שיטבול בפני שלשה [ואפילו נשא, כל שלא הוליד – יוציא. מאירי], ולא אמרו אלא לענין דיעבד שאין פוסלים את בנו הואיל וטבל לשם קריו, שאם אינו גר לא היה טובל לשם קריו. והרמב"ם מפרש שבכך שנוהגים כדרכי ישראל לטבול לטומאתם, הרי אלו גרי צדק אעפ"י שאין שם עדים בפני מי נתגירו, אלא שאין משיאים אותם עד שראו עדים או שיטבול בפניו, הואיל והחוקק עכו"ם (וערמב"ן).

## דפים מה – מו

- פ. א. האם עכו"ם קונים עבדים קנין הגוף? ומה הדין בישראל הלוקח עבד מן העכו"ם?
- ב. עבד כנעני שטבל לשם חירות – מה דינו?
- ג. ישראל שלקח מגבאי המלך אנשים שנתפסו על שלא שילמו המסים – האם הם לו כעבדים גמורים?
- א. עכו"ם אינו קונה עבדים קנין הגוף, לא מעכו"ם ולא מישראל, אבל ישראל קונה (וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו – אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה מזה. ועל קנין הגוף מדובר, לא שעבוד מעשה-ידיים בעלמא שהרי לזה יש להם קנין אף בישראל).
- משום כך, ישראל הלוקח עבד מן העכו"ם, יכול העבד להפקיע קנינו על ידי טבילה לשם חירות [כל זמן שלא טבל טבילת עבדות כדלהלן] מפני שאין העכו"ם יכול למכור לישראל אלא מה שיש לו, ולא קנין הגוף.
- וכל שכן כשקדם וטבל בעודו עבד לנכרי – פקע שעבודו (ים של שלמה).
- ואולם נכרי המוכר עצמו לישראל, קונוהו ישראל קנין הגוף כאמור. כן אמר רב אויא. ורב אחאי הקשה על כך, שמא אין ישראל קונה קנין הגוף אלא לאחר טבילה.
- א. אעפ"י שרב אחאי הקשה – הלכה כרב אויא (רי"ף ורא"ש, מאירי; שו"ע יו"ד רסז, ט). ויש חולקים (ים של שלמה. וכן כתב בדעת הרמב"ם וכ"כ הלח"מ. וע"ע בבאור דברי הרמב"ם בספר תולדות יעקב יוסף פר' משפטים במצות עבד כנעני).
- ב. כתבו ראשונים: כל שאין גופו קנוי – אין צריך גט שחרור (עפ"י רמב"ן ועוד. ודן הרמב"ן בנכרי המוכר עצמו לישראל ולא טבל לשם עבדות, שמא אינו משתחרר בשטר שהרי אין לו יד לזכות בגט ולא קנין שטר כלל, אלא בנתינת כסף לרבו על ידי אחרים. ומדברי הרמב"ם נראה שיוצא בגט ע"י עצמו. ע"ע אמרי בינה דיני קנינים ד; בית ישי צו).
- ג. עובד כוכבים שלקח עבד במלחמה, יש לו בו קנין הגוף. ולפי זה עבדים ישמעאלים שלנו אינם יכולים להתגיייר אלא מדעת רבם (עפ"י נמוקי יוסף. ונקט כן בין ביהודים בין בנכרים). ומהרש"ל חולק וסובר כי 'חלילה שיקנה הנכרי את ישראל קנין הגוף, אפילו היה בדינא דמלכותא לאו כל כמיניה, כי עול מלכות שמים עלינו ועבדי השם אנו' ואפילו בנכרים נקט שא"א לקנותם קנין הגוף ע"י שבייה, וכן הביא מהרמ"ה.

ד. בזמן הזה שעל פי חוק המדינות והחק הבינלאומי אי אפשר לקנות עבד בקנין הגוף ממש, כתב מהריב"ל (ח"א ב,יב) שאין לנו דין עבד-כנעני אלא שיעבוד מעשה ידיו (ודקדק כן מדברי הטור. וכן תוך בפסק זה בשו"ת שבט הלוי (ח"ה קצד), ודלא כמנחת-יצחק (ח"ה מח) שפקפק על ראיית מהריב"ל). ה. משמע בגמרא שנכרי שמתגייר ויש לו עבדים, כשטובלים בסתם הרי הם נקנים ממילא בקנין הגוף לרבם, ורק אם הקדימו וטבלו לשם בני חורין יצאו לחרות. וטעם הדבר, מפני שהעבד מכר עצמו בתחילה לגמרי לאדונו אלא שלא נתפס בו קנין הגוף, ועתה שאפשר שיחול – חל מיד (עפ"י הגר"ר בנגיס, ח"א לה).

ב. כאמור, הלוקח עבד מנכרי וקדם העבד וטבל לשם בן חורין – קנה עצמו, לפי שאין לו לאדון אלא שיעבוד והשחרור (הבא על ידי הגירות) – מפקיע מידי שעבוד. ודוקא כשמפרש שטובל לשם בן חורין אבל בסתם – לא. ומסופר על בלוריא הגיורת שקדמו עבדיה וטבלו לפניו – ובא מעשה לפני חכמים ואמרו קנו עצמם בני חורין. ולפי שקדמו לפניו (– קודם שנתגייר) (ערש"י ורי"ד). וי"ג: 'בפניה' ומפרשים מכך ששתקה ולא פירשה לשם עבדות, אפילו בסתם יצאו לחרות. ע' מלחמות ה' וטבלו, אף בסתם הרי זה כמפרש.

עבד שטבל לשם חירות והפקיע עצמו מאדוניו – חייב לשלם לרבו דמיו משום מזיק שעבודו של חברו. ואם ידעו בית דין שהוא עבדו של זה והטבילוהו שלא מדעת, חייבים לשלם לאדון משום דינא דגרמי (ראשונים עפ"י גטין מא).

כיצד יעשה האדון שלא יצא העבד – תוקפו במים ונותן עליו עול מלאכה, כגון שלשלת על צוארו (שאפילו יפרש העבד לשם חירות אין ממש בדבריו. רש"י וש"מ), כדרך שעשו רבינא ורב אחא בריה דרבא למנימין עבדו של רב אשי.

כנזכר לעיל, לדברי רב איא אין הדבר אמור אלא בקונה עבד מן העכו"ם אבל קנאו מעצמו – הרי זה קנין הגוף (וצריך גט שחרור אף ללא טבילה כלל. רמב"ן), ואי אפשר להפקיעו בטבילה לשם גירות.

בטבילת העבד מברכים כבטבילת גר שהרי נכנס תחת כנפי השכינה ששייך במצוות כנשים. יש סוברים שהרב מברך (עפ"י אוצר הגאונים; ר"י הנשיא אלברגלוני). ויש אומרים שאין הרב מברך אלא העבד שהוא עושה המצוה (עפ"י רמב"ן נמוקי יוסף ועוד. וכן פסק הרמ"א יו"ד רסו, ג). והמאירי הכריע שאם הדבר נעשה לרצונו של עבד – הוא מברך. ואם על כרחו – הרב מברך.

ג. אותם אנשים שנתפסו למלכות על שלא פרעו את המס, ולקחם ישראל מאת המלך – אמר רבא: כאשר הם יוצאים ובאים להתגייר, צריכים גט שחרור כשאר עבדים, שכן הוא חק המלך לשעבדם לאחרים הפורעים המס עבורם (והרי הוא קנוי קנין הגוף לישראל, משום דינא דמלכותא. עפ"י תוס'). הריטב"א בשם רבו מפרש [דלא כרש"י ותוס'] שמדובר באנשים מישראל שנתפסו למלכות ונמכרו לישראל, והרי הם קנויים ללוקחים קנין הגוף כעבד עברי שצריך שטר שחרור – מפני שהמלך קנאם בקנין הגוף כדין כיבוש מלחמה.

## דף מו

דיני בישולי נכרים – בע"ז לה-לט.

האם דנים אפשר משאי אפשר – ע' במנחות פב.

פו. א. מה דינו של גר שמל ולא טבל או טבל ולא מל?

ב. מי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי – האם מטבילים אותו לשם גירות?

ג. האם טבילת גר נעשית בשבת? האם נעשית בלילה?

ד. האם גר צריך שלשה בגירותו, והאם צריכים מומחים?

א. גר שמל ולא טבל, לדברי רבי אליעזר הרי זה גר – שכן מציינו באבותינו שמלו ולא טבלו. וכן סובר רבי יהודה, שאמר מטבילים את הגר בשבת (ואין זה כמתקן כי די במילתו שקדמה). ולדברי רבי יהושע אינו גר. ופירשו שסובר שגם אבותינו טבלו שהרי מציינו בקבלת התורה הזאת דמים, ולימוד בדינו שאין הזאה בלא טבילה. (וכן דעת רבי עקיבא. ולמד זאת מכך שמיעטו הכתוב מאכילת פסח, תושב ושכיר לא יאכל בו. עפ"י תוס').

טבל ולא מל, לדברי רבי יהושע הרי זה גר (שכן מציינו באמהות, ודין אפשר משאי אפשר). ומבואר בגמרא שגם רבי אליעזר מודה לכך. וכן דעת רבי יהודה.

וחכמים אומרים: אין גר עד שימול ויטבול. והיא דעת רבי יוסי. וכן אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: לעולם אינו גר עד שימול ויטבול. וכן הסיקו לשמוע מתוך מעשה של רבי חייא בר רבי.

א. וכן הלכה שאינו גר עד שימול ויטבול [ובין לקולא בין לחומרא. ע' משיב דבר ח"ה מו. ודחה בתוקף

דעת הסובר שטבל ולא מל נחשב כישראל].

ויש מי שכתב לחדש שאעפ"י שמל ולא טבל – עדיין נכרי הוא, אינו נכרי גמור ונחשב 'בר היה' וזרעו מתייחס אחריו (עפ"י דובב מישרים ח"א ז [וערשב"א להלן עא.]. וע"ע אבני נזר יו"ד שגא, לענין מצות שבת בעבד שמל ולא טבל. וע"ע בנין ציון (צא) שבמילה יצא מכלל בן נח ולא נכנס לכלל ישראל וי"ל שאינו בכלל 'גוי ששבת').

ב. המילה קודמת לטבילה. ואולם במקום שאינו ראוי למילה כעת כגון מעוברת שנתגיירה –

מועילה הטבילה (= טבילת האם) הקודמת (עפ"י תוס' מז:).

והרמב"ן כתב שאם הקדים הטבילה למילה – הרי זה גר [אך דוקא כשהיתה קבלת מצוות וקבלה למול מקודם לטבילה. עפ"י אגרות משה יו"ד ח"ג קח]. והרשב"א נסתפק שמה מילה קודמת לטבילה לעכב (וצ"ע שהמ"מ תלמיד הרשב"א לא הביא אלא דברי הרמב"ן). והמאירי והרי"ד נקטו בודאי שטבילה שקדמה למילה אינה כלום. והובאו שתי הדעות ברמ"א (יו"ד רסח).

ג. כדין גרים כן דין העבדים, שלהלכה אם מלו ולא טבלו אינם בני מצוות כלל (עפ"י רמב"ם איסורי

ביאה יד; שבת סוף כ. וע' שבט הלוי ח"א סג).

ונחלקו הראשונים ז"ל בטבילת שחרור של העבד, האם היא מדאורייתא ומעכבת (רמב"ן מה).

או אינה אלא מדרבנן ולחומרא (שם בשם התוספות. וע' גם בריטב"א מז: מה).

ב. בא אדם לפנינו ואמר מלתי ולא טבלתי (לגירותי); לדברי רבי יהודה מטבילים אותו ומה בכך, כי אף אם נימול שלא לשם גירות די בטבילה (כנ"ל). ולדברי רבי יוסי אין מטבילים אותו כי שמא לא נימול לשם מילה ואינו גר בטבילה לבדה.

א. כאמור הלכה כרבי יוסי שאינו גר עד שימול ויטבול כדין.

לדעת רש"י ובה"ג ורמב"ם (איסורי"ב יד, ה) ור"י ורי"א ז, גוי מהול צריך הטפת דם ברית כשבא להתגייר. ואילו רבנו חננאל פסק שאינו צריך.

כתבו התוס' והרא"ש שמסתבר [אף לבה"ג] שאם נכרת הגיד כולו – די לו בטבילה אף לרבי

יוסי. (כשאי אפשר למולו משום סכנה, האם נידון כנכרת הגיד – ע' זכר יצחק ג).

יש מי שכתב שגוי מהול הבא להתגייר אין לו תקנה שהרי א"א לו למול, ומכל מקום חשוב הוא כגר להכשיר את זרעו, ובניו נימולים לשמונה ונכנסים לקהל (עפ"י האשכול [בשם ר"ח], ומובא בראשונים שבת קלה ובטור יו"ד רסח. וע"ש בב"ח שלדעה זו אם על בת ישראל, הולד כשר לכהונה. ועוד כתב שאם נולד מהול יש לו תקנה אף לדעה זו ע"י הטפת דם ברית).

יש אומרים שהטפת דם ברית במהול – מדרבנן (עפ"י מהרש"ל ועוד). יש אומרים שההטפה צריכה להיות בפני שלשה שעד שלא הטיף אינו גר (כן יש לשמוע משו"ת אחיעזר ח"ג כו ואג"מ יו"ד ח"ב קכג וזכר יצחק ל, ב. וע' גם בקונטרס הטפת דם ברית שבסו"ס אוצר הברית ח"ב. ואולם הרש"ש (עב). רצה לומר שההטפה אינה מעצם הגירות אלא מצוה בעלמא ואינה צריכה להיות בנוכחות ב"ד).

ב. נימול לשם יהדות, אעפ"י שלא היתה המילה לשם גירות [וכגון שהוחזק בטעות כבן ישראל ומלווה כיהודי], בשעת דחק-גדול אפשר להקל שלא להצריך הטפת דם ברית (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"ג קה).

ג. מקום הטפת דם ברית; הרבה נוהגים להטיף בעור הסמוך לעטרה (וכן כתב להוכיח בשו"ת אור לצינן (ח"א יו"ד יא) מהתוס' בסוגיתנו). ודעת החזו"ן-איש (יו"ד קנד, ג) שאסור לעשות כן אלא צריך להטיף בעטרה. ומובא (אוצר הברית ח"ב, קונטרס הטפת דם ברית) בשם הגרשז"א זצ"ל והגר"ש"א יבלחטו"א, שיש להקפיד ולהטיף גם בעטרה עצמה וגם בעור שמעליה. ואין שיעור לשריתה. ואין צריך שיצא הדם בפועל אלא כל שנצטרך דם כלשהו כדרך שרט בעור דק שבדק – די (חזו"א שם. וע' בקונטרס הנ"ל שיש שהקפידו לראות שנוסף דם כלשהו). עוד בדיני הטפת דם ברית – ע' במובא בשבת קלה.

ג. גר שמל לשם גירות, לדברי האומר מל ולא טבל הרי זה גר – מטבילים אותו בשבת. כן אמר רבי יהודה. ולדברי האומר אינו גר עד שימול ויטבל – אין מטבילים בשבת, שמתקן גברא. כן אמר רבי יוסי.

א. הרי"ף הרא"ש והטור השמיטו איסור טבילת גר בשבת. ויש מי שכתב שלדעתם מותר הדבר כשם שמתור לטבול טבילת טהרה מפני שנראה כמיקר (ע' בספר כתונת פסים על הרי"ף; חדושי הגר"ו"ר בנגיס ח"א יז, ב). וכן דעת בה"ג וסמ"ג, שמטבילים את הגר בשבת (מוכאים בש"ך רסח סקי"ג).

ואף לדעת האוסר, בדיעבד אם טבל בשבת – הרי זה גר (ריא"ז).  
ב. בספר משך חכמה (לך יז, ג) רצה לצדד בסברא שאם לא מל לפנינו קודם השבת, אפשר להטבילו בשבת כדי להכניסו תחת כנפי השכינה, ורק אם מל בפנינו אין מטבילים בשבת כי היו צריכים להטבילו מאתמול. (אך כתב שאין נראה כן מפרש"י ותוס' 'זאם לא נמצא כן בפירושי הראשונים – דברנו בטל, ובלא"ה שזה אינו מכמה טעמים... אך שזה בנוי על סברא ישרה, לכן הסגרתיו').

אין מטבילין גר בלילה.

א. צדדו התוס' (מה סע"ב) שזהו מדרבנן ולכתחילה, שלא נאמר 'משפט' אלא לענין קבלת המצוות ולא הטבילה. וכן כתב הרא"ש בשם רבנו מאיר. וכן פסק הרמב"ם (איסורי ביאה יג, ו) שאם הטבילה בלילה הרי זה גר. וכ"כ המאירי ומהרש"ל. והרמב"ן הסתפק בדבר, והסיק שצריך לשוב ולהטבילו ביום [והיינו לכתחילה. רשב"א]. והריטב"א נקט לעיקר שאינה טבילה וכתחילת דין שעשו בלילה אין דינם דין, וכן דעת הריא"ז.

ב. לדעת האומר מל ולא טבל הרי זה גר, אעפ"י שצריך טבילה לכתחילה, אפשר לטבול בלילה כשם שטובל בשבת (עפ"י רמב"ן ושר"ד).

ג. לענין מילה בלילה, כתב הטור יו"ד רסח) שבדיעבד הרי זה גר. ובשו"ת פרי יצחק (סו"י כט) תמה על כך.

ד. קבלת מצוות, מבואר בדברי הראשונים שודאי צריכה להעשות ביום דוקא שהרי זה כתחילת דין, וחמור מטבילה. וכן נפסק בשלחן ערוך (יו"ד רסח, ג. וע"ש בש"ך).

ד. אמרו לשמוע ממעשה דרבי חייא ברבי, שגר צריך שלשה [ורצו לשמוע אף להצריך מומחין, ודחו ההוכחה]. וכן אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן – משום שנאמר בו 'משפט'. וכן אמר רבי יהודה (מד.): גר שנתגייר בינו לבין עצמו – אינו גר.

א. אפילו לדעה אומרת (בתחילת סנהדרין) שדיין אחד כשר לדון דבר תורה – בגירות צריך שלשה לכולי עלמא (תוס' כאן. ולעיל מה סע"ב משמע מדבריהם שיש לצדד בזה).

ישנה דעה אחת בראשונים שאף אם הכל נעשה בפני אחד כשר, כדיני הודאות והלואות (ע' במרדכי בשם הר' יהודה והר' שמחה). ואין כן דעת שאר כל הפוסקים.

ב. בתוס' משמע שנקטו להלכה שצריך מומחים [ובזמן הזה מקבלים גרים משום שעושים אנו בשליחותם של הראשונים, וכשם שחשו לנעילת דלת בפני לווים כך חשו לנעילת דלת בפני גרים], אבל מהרמב"ן והרשב"א נראה שלפי האמת אין צריך מומחים. וכן כתב המאירי [ונימק שכלל המצוות הכל יודעים אותן וא"כ הכל כמומחים הם לענין זה].

ג. בדיעבד, כשלא נתגייר בפני שלשה; לענין קבלת מצוות – כל שאינה בפני שלשה אינו גר (כן צדד הרמב"ן מה: וכן נטו התוס', וע"ע מזו. תד"ה יש ובתורא"ש שם; יו"ד רסח, ג. ובפסקי הרי"ד משמע שאם טובל לקירוי ומוחזק בכך – הרי זה כטבילה בפני שלשה ומועיל אפילו אין שלשה בקבלת מצוות. ועב"ה רסח לדעת הרמב"ם שאם היו שלשה בטבילה כשר אף בלא קבלת מצוות כלל).

ולענין טבילה – התוס' צדדו שמצד הדין אין צריך אלא שעדיף שיעמדו שלשה על הטבילה. ודעת הרי"ף שלכתחילה אין נוהגים בו מנהג גר ואין משיאין לו בת ישראל עד שיטבול בפני שלשה, ובדיעבד אין לפסול את בניו אם טבל שלא בפני שלשה (וכן פסק מהרש"ל. והמאירי סתם שבדיעבד הרי זה גר. וע' גם ברמב"ן להלן מזו סע"ב). ויש אומרים שאפילו בדיעבד כל שאין שלשה בטבילה אינו גר כלל (ערמב"ם איסו"ב יג, וסתם 'אינו גר'; סמ"ג ל"ת קטז; ריא"ז וסמ"ק; נמוקי יוסף). ולדעת התנאים שמל ולא טבל הרי זה גר, צדד הרמב"ן שאין הטבילה צריכה שלשה כלל אלא

דיה בשתיים או בינו לבין עצמו.

לענין מילה, השו"ע (רסח, ג) כתב שצריך שלשה. וי"א שדין תורה הוא (ע' מאירי). ויש אומרים שאין צריך שלשה במילה אפילו לכתחילה (ב"ח שם לדעת הרי"ף הרמב"ם וסמ"ג. וכן מבואר בפסקי ריא"ז שמילה כשרה בשנים, עכ"פ לענין דיעבד).

ד. יש מי שכתב שבטבילת גר קטן על ידי בית דין, הטבילה היא מעיקר הגירות שהרי אין שם קבלת מצוות, וצריך שלשה ויום מדינא (עפ"י דגול מרבבה יו"ד רסח).

ה. אין צריך שהשלשה יראו ממש אלא כל שיודעים בידיעה ברורה שהיתה טבילה כשרה, כגון שלא ראו ממש את הרכנת הראש למים אבל שמעו קול הטבילה בהכנסת הראש, וכיו"ב – אין לחוש בדבר, וכדין עדות המספקת לדיני ממונות (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"ג קיב. ועתוס' לעיל מה סע"ב שיש מפרשים שכיון שידוע לכל שטבילה, כאילו עומדים שם דמי. ומשמע ביש"ש נקט תירוץ זה לעיקר).

ו. גם טבילת עבד צריך שתהא בפני שלשה וביום, שמקצת גירות היא (עפ"י רמב"ם איסורי ביאה יג,יא; רמב"ן מח.). ויש מי שאומר שטבילת עבד משוחרר אינה צריכה שלשה מפני שאין בה קבלת מצוות. ויש חולקים. ויש מצריכים בה שלשה לכתחילה ולא בדיעבד (ערמב"ן וש"ר להלן מח.).

## דף מז

פז. א. מי שבא ואמר גר אני, האם צריך להביא ראיה על כך? ואיזו ראיה?  
 ב. מי שאמר נתגיירתי ביני לבין עצמי – האם נאמן על עצמו ועל בניו?  
 ג. האם נאמן אדם על בניו ועל בני בניו, לומר חללים הם או פסולים?

א. מי שבא ואמר גר אני (ונתגיירתי בבית דינו של פלוני. רי"ף ועוד) – אין מקבלים אותו ללא ראיה (וכי יגור אתך גר – במוחזק לך). ואם בא ועדין עמו, אפילו לא ראו הגיור אלא אומרים שמענו שנתגייר בבית דין של פלוני – מקבלים אותו (וכי יגור... – מכל מקום).  
 לדברי רבי יהודה, רק בארץ צריך להביא ראיה (בארצכם. שמה משקר הוא משום שבה ארץ ישראל. רש"י) ולא בחוצה לארץ. וחכמים אומרים בין בארץ בין בחו"ל צריך להביא ראיה. וכן פסק רבי יוחנן הלכה.

א. כתבו ראשונים (ר"ת, רמב"ן בשם רבתינו, רשב"א עפ"י הסכמת כל המפרשים; ריא"ז): דוקא אם ידענו שהיה גוי, צריך ראיה על הגירות אבל לא ידענו – נאמן במיגו שהיה יכול לומר ישראל אני [והיה נאמן מפני שרוב הבאים לפנינו בתורת יהדות – ישראל הם. וכן דעת הרבה פוסקים. ע"ע בשו"ת הרשב"א ח"ב טו; שו"ת מהרי"ט ח"א קמט; פתחי תשובה אה"ע ג,ו]. ויש חולקים (ע' טור אה"ע ב בשם הרמ"ה ובמאירי; בית שמואל ושאר פוסקים שם וביו"ד רסח, י. ע"ע בהרחבה בקונטרס בעניני יחסין למור' הגרמ"מ פרבשטיין שליט"א אודות בירור יהדות בעולי רוסיא. וע"ע בשבט הלוי ח"ח רכא רסג).  
 ב. הרא"ש צדד שמא דוקא לרבי יהודה המיקל בחו"ל אין צריך [בחו"ל. ק"ג. וצ"ע] עדות ברורה אלא עדות שמיעה כאמור, אבל לחכמים צריך עדות ברורה (וכן הובא ברא"ש בשמו. וכן נקט הב"י בדעת הרי"ף והרמב"ם שסתמו בטיב העדות. וכן נקט מהרש"ל, אם כי תמה על כך מדברי הגמרא). ויש חולקים (ע' טויו"ד רסח בשם י"א).  
 וכתב ריא"ז: הבאת כתב חתום בשני עדים שנתגייר בבית דין – מועילה בין בארץ בין בחו"ל.

ב. רבי יהודה הורה במעשה שבא אחד לפניו ואמר נתגיירתי ביני לבין עצמי ולא היה לו עדים על כך, שנאמן הוא לפסול את עצמו ואינו נאמן לפסול את בניו, לדונם כבני נכרי.  
 לדברי רבינא, רק אם יש לו בני בנים אינו נאמן לפסול (אף את בניו. תוס') כי לא נתנה תורה נאמנות לאדם אלא כלפי בניו ולא בני בניו, אבל אין לו בני בנים נאמן לפסול את בניו. ולדברי רב נחמן בר יצחק בכל אופן אינו נאמן שהרי לדבריו נכרי הוא ואינו בר עדות. והסיקו הלכה כדבריו.  
 א. אם בא על אשת כהן – לא פסלה, שאין לו נאמנות אלא כלפי עצמו, להאסר בבת ישראל וכד', משום 'שויה נפשיה חתיכה דאיסורא', ולא כלפי אחרים (תוס' ורא"ש ושאר פוסקים).  
 ובמאירי כתב שהבנים שילדו לו לאחר מכן פסולים. וכן נקט מהרש"ל [מפני שאין להם חוקת כשרות וגם אין מי שמכחישו, הלכך משעשה עצמו כחתיכה דאיסורא' שוב אין בא לידי התר].